

TARINOIDEN
Tunturi-
Lappi

**LEADER TUNTURI-LAPPI RY:N PAIKALLINEN KEHITTÄMISSTRATEGIA
OHJELMAKAUDELLE 2023-2027**

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	2
2. STRATEGIAN VALMISTELU	3
3. TOIMINTA-ALUEEN KUVAUS	4
◦ SWOT-ANALYYSI	6
4. KEHITTÄMISTARPEET	7
5. KEHITTÄMISEN PAINOPISTEET	9
◦ SAAVUTETTAVUUTTA LISÄÄVÄ OSAAMINEN	10
◦ ARKTINEN VIISAUS JA PERINTEET	12
◦ KESTÄVÄT RATKAISUT	14
◦ LIIKETTÄ KYLIIN	16
6. RAHOITUSSUUNNITELMA	18
◦ CAP-RAHOITUS	18
◦ MUUT RAHASTOT	18
7. TOIMEENPANON KUVAUS	19
◦ AKTIVOINTI	19
◦ VIESTINTÄ	19
◦ YHTEISTYÖ JA VERKOSTOITUMINEN	20
◦ HALLINTO	20
8. SEURANTA JA ARVIOINTI	21

LIITE 1: KUVAUS OSALLISTAVASTA VALMISTELUPROSESSISTA

LIITE 2: DYNAAMINEN VERKOSTOANALYYSI

LIITE 3: ELY-LEADER YHTEISTYÖSOPIMUS

LIITE 4: KUNTARAHASITOUKSET

LIITE 5: RAHOITETTAVIEN HANKKEIDEN VALINTAKRITEERIT

LEADER

Tunturi-Lappi

1. Johdanto

Tämä strategia valmistui keskiyön auringon alla, ajassa jossa matkailu on alkanut elpymään ja nyt resilienssiä kaivataan alkutuotannon sekä kotitalouksien puolella. Koronan jälkeisessä ajassa monet strategiat laitetaan uusiksi niin valtakunnallisesti kuin yksittäisten kuntien ja yritysten taholla. Tunturilappilaiset ovat osallistuneet päivitystyöhön aktiivisesti ja puhuvat yhdellä suulla. Maailmanlaajuisten kriisien keskellä keskitytään siihen, mikä on hyvän elämän ydin Tunturi-Lapissa. Arvot ovat se, mitä emme voi menettää ja mistä pidämme tulevaisuudessakin kiinni.

Tarinoiden Tunturi-Lappi -strategian sisällöissä näkyvien arvojen takana ovat kotiseutuaan rakastavat ja kehittävät paikalliset sekä sielunmaisemansa täältä löytäneet uudet ja monipaikkaiset asukkaat. Toteuttamalla yhdessä tätä strategiaa voimme olla ylpeitä tekemistämme valinnoista ja kulkemastamme kehityspolusta myös tulevaisuudessa.

LTL ry:n hallitus hyväksyi uuden paikallisen kehittämisstrategian 22.6.2022. Tarinoiden Tunturi-Lappi -strategia kuvaa Leader-ryhmän keskeiset tavoitteet sekä keinot, joilla strategiset tavoitteet saavutetaan.

Uutta kehittämisstrategiaa valmisteltiin laajalla pohjalla. Strategiatyöskentelyyn osallistuivat kyläyhdistykset, oppilaitokset, nuoret, yrittäjät, vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat, sidosryhmät ja kuntien viranhaltijat sekä luottamushenkilöt. Strategiatyön pohjana toimii nykytilan analyysi sekä Tunturi-Lapin kehittämistarpeet ja tulevaisuuden näkymät.

Strategian mukaisia tavoitteita ja keinoja niiden saavuttamiseksi päivitetään ja ohjataan vuosittaisen hallituksen strategiatyöpajoissa. Strategian ja sen mukaisten tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan ja sitä seurataan vuosiraportin ja hallituksen kokousten yhteydessä.

Visio vuodelle 2030:

Tunturi-Lappi on alkuperäisen arktisen viisauden sekä edistyksellisen toiminnan kehto. Alueemme vahvuuksia ovat luonnon kirjon vaaliminen, monikulttuurisuus ja kestävät ratkaisut. Meän yhteinen Tunturi-Lappi on sijoitus sieluun ja sydämeen.

MISSIO

Leader-toiminta on ihmisten ja yhteisöjen aktivointia ja neuvontaa sekä rahoitusta ideoiden toteuttamiseksi. LTL ry:n tärkeimmät tehtävät ovat tiedottaminen ja innostaminen, jalkautuminen, opastaminen ja rinnalla kulkeminen sekä mahdollistaminen.

Pyrimme tavoittamaan kaikki tunturilappilaiset ja olemaan helposti lähestyttäviä. Tarjoamme neuvontaa omissa ja muiden rahoituksissa mahdollistaen tasapainoisen elämän edellytyksiä ja ihmisten sekä yritysten unelmia.

LUE LISÄÄ

- CAP-suunnitelma-asetus (EU) 2021/2115, artiklat 73, 77 ja 79: Investoinnit, Yhteistyö ja Toimien valinta
- Yleisasetus (EU) 2021/1060, artiklat 31-34: Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen, yhteisölähtöiset paikalliset kehittämisstrategiat, paikalliset toimintaryhmät ja rahastoista yhteisölähtöiseen paikalliseen kehittämiseen myönnettävä tuki

2. Strategian valmistelu

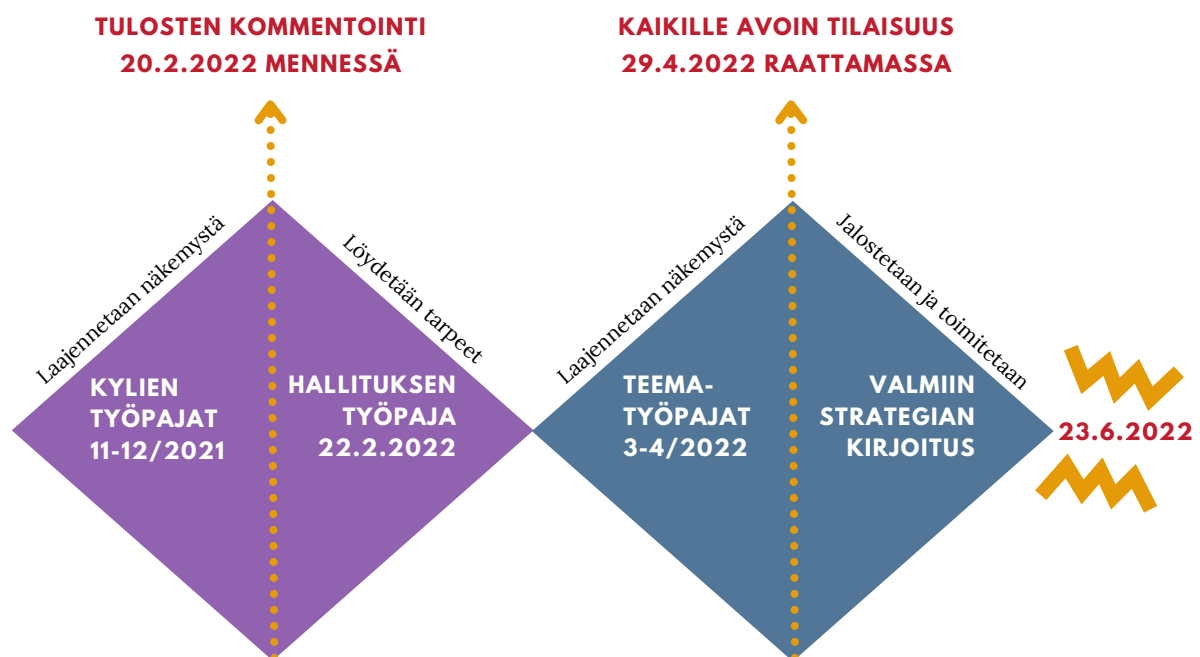
Strategian valmistelussa on noudatettu palvelumuotoilun nelivaiheista tuplatimanttiprosessimallia. Ensimmäisen vaiheen tarkoitus on tutkia ja kartoittaa nykytilaa laajasti eri kanavista ja verkostoista. Tässä tarkoituksessa järjestettiin työpajoja 19.10.-2.12.2021 välisenä aikana yhteensä 16 kappaletta 15:ssä kylässä. Työpajoissa ideoitiin ratkaisuja ja kehittämistoimenpiteitä lautapelin avulla. Pohjalla käytettiin keväällä 2021 tuotettua nykytilan analyysiä. Kylät löysivät ratkaisuja kaikkiin 38:een haasteeseen ja tunnistivat myös asiat, jotka omassa kylässä eivät ole tällä hetkellä haasteita. Työpajoissa oli osallistujia yhteensä 109.

Toisessa vaiheessa lisättiin ymmärrystä ja määriteltiin tarpeet tarkemmin. Tämä tarkoitti ensimmäisessä vaiheessa ilmi tulleiden toiveiden ja haasteiden tarkentamista kehittämisen kohteiksi. Tämä vaihe järjestettiin LTL ry:n hallitukselle ja sen lopputuloksena olivat muun muassa strategian painopisteet ja visio.

Kolmannessa vaiheessa materiaalia lisättiin jälleen teemakohtaisilla työpajoilla. Tässä vaiheessa osallistujat valitsivat yhden itseään puhuttelevan painopisteen ja ideoivat konkreettisia toimenpiteitä sen alle. Osallistujia oli tässä vaiheessa 48. Edellisiin työpajoihin verrattuna osallistujat kiinnostivat erityistä huomiota ideoiden toteutuskelpoisuuteen.

Mahdollisimman suuri vaikuttavuus rajallisilla resursseilla oli toimenpiteiden keskiössä. Kolmannen vaiheen päätteeksi järjestettiin kaikille avoin tilaisuus, jossa strategian sisältöön pääsi vielä vaikuttamaan. Tässä tilaisuudessa osallistujia oli 20.

Neljännessä vaiheessa ideat hiottiin lopullisiksi toimenpiteiksi ja tuloksena syntynyttä strategiaa käsiteltiin kuntakohtaisissa työpajoissa. Viimeiseksi strategialuonnos lähetettiin kommenttikierrokselle kaikille strategiatyöhön osallistuneille sekä muille sidosryhmille 13.-19.6.2022.

Kuva 1. Osallistava valmisteluprosessi

LUE LISÄÄ

- Liite 1: Kuvaus osallistavasta valmisteluprosessista
- WYNE-hankkeen visio Tunturi-Lapin innovaatioympäristöstä hankesivulla
- Tunturi-Lapin paliskuntien toimintasuunnitelma Kaarteessa-hankkeen sivulla

3. Toiminta-alueen kuvaus

Tunturi-Lapissa on tilaa kaikenlaisille elämäntyyleille, mutta meitä kaikkia yhdistävät luonto ja tarina. **Luonto** on seutukuntamme luontainen vahvuus, jonka päälle ovat rakentuneet erilaiset elinkeinot, paikalliskulttuuri ja hyvä elämänlaatu. Tunturit, erämaat, joet ja pikkukylät muodostavat täällä syntyneille ja tänne asettuneille sielunmaiseman. Luontoon liittyy olennaisesti myös **puhtaus**, josta halutaan pitää kiinni.

Luonnon ja puhtauden jälkeen yleisin seutukunnan vahvuudeksi mainittu tekijä ovat **ihmiset**. Tunturi-Lappi on omanlaisensa kulttuurien sulatusuuni, jota asuttaa Euroopan ainut alkuperäiskansa sekä vuosittain kasvava määrä ihmisiä maailman jokaisesta kolkasta – ja kaikkea siltä väliltä. Uudet asukkaat otetaan avosylin vastaan ja heille opetetaan mielellään paikallisia taitoja ja tapoja. Oma paikallisyhteisö löytyy kiinnostuneille esimerkiksi yhdistystoiminnasta tai talkootöiden lomasta. Kirjattuja asukkaita Tunturi-Lapissa on 14 381. Paikallisväestöön kuuluu kuitenkin runsaasti myös vapaa-ajan asukkaita, jotka saattavat oleskella Tunturi-Lapissa jopa suurimman osan ajastaan. Lisäksi matkailijat moninkertaistavat väkiluvun ajoittain ja paikoittain sesonkien mukaan.

Kantaväestön keskuudessa on tavallista lähteä maailmalle jossain elämänvaiheessa ja palata sitten juurilleen uusien kokemusten, oppien ja perheenjäsenten kanssa. Paluumuuttajia löytyy erityisesti eläkeläisten keskuudesta. Kun työt eivät enää sido tietylle alueelle, maailma on avoin ja moni päätyy valitsemaan kodikseen juuri Tunturi-Lapin. Vuoden 2020 aikana eksponentiaalisesti kasvanut **etätyö ja -opiskelu** ovat myös lisänneet ihmisten vapautta, mikä lisäsi muuttovirtaa tänne entisestään. Hiljalleen olemme saaneet kumottua käsitystä siitä, ettei täällä olisi mahdollisuutta työskennellä ja opiskella alalla kuin alalla. Sen sijaan väkiluvun kehityksen suurimpana hidasteena tänä päivänä on **asuntopula**.

Elinkeinoelämää kannattelevat intohimoaan toteuttavat yrittäjät. Tunturi-Lapin jokainen kunta sijoittuu Manner-Suomen kärkikuuksikkoon yritysten lukumäärässä väkilukuun suhteutettuna. **Yrittäjyyden** suosion taustalla ovat erityisten olosuhteiden luomat mahdollisuudet, kannustava ilmapiiri sekä halu asua täällä, vaikka sopivia **työpaikkoja** ei olisikaan löytynyt. Tunturi-Lapissa matkailun moniulotteisuus näkyy konkreettisesti: jokainen toimiala liittyy vähintään välillisesti matkailuun. Suuria työllistäjiä ovat majoitus- ja ohjelmapalvelut, teollisuus ja julkishallinto. Tärkeitä elinkeinoja ovat myös esimerkiksi arktinen testaus, nousevat elintarvike- ja luonnontuotealat sekä perinteiset luontaiselinkeinot.

Kuva 2. Toiminta-alueen kartta

Perinne-elinkeinoista etenkin poronhoito on tärkeä tekijä seutukunnan elinvoiman ylläpitämisessä. Ala on yksi saamen kielen ja kulttuurin kannatinpalkki. **Perinnetieto sekä kielet ja murteet** ovat vahvasti sidoksissa tekemiseen ja käytännön taitoihin. Niiden säilyttämiseksi perinne-elinkeinoista halutaan pitää kiinni. Vaikka poronhoito ei olisi täysipäiväinen ammatti, se mahdollistaa sivukylillä asumisen. Tavallista onkin, että yksilöillä on useita eri tulonlähteitä ja sivutoiminen yrittäjyys on suosittua.

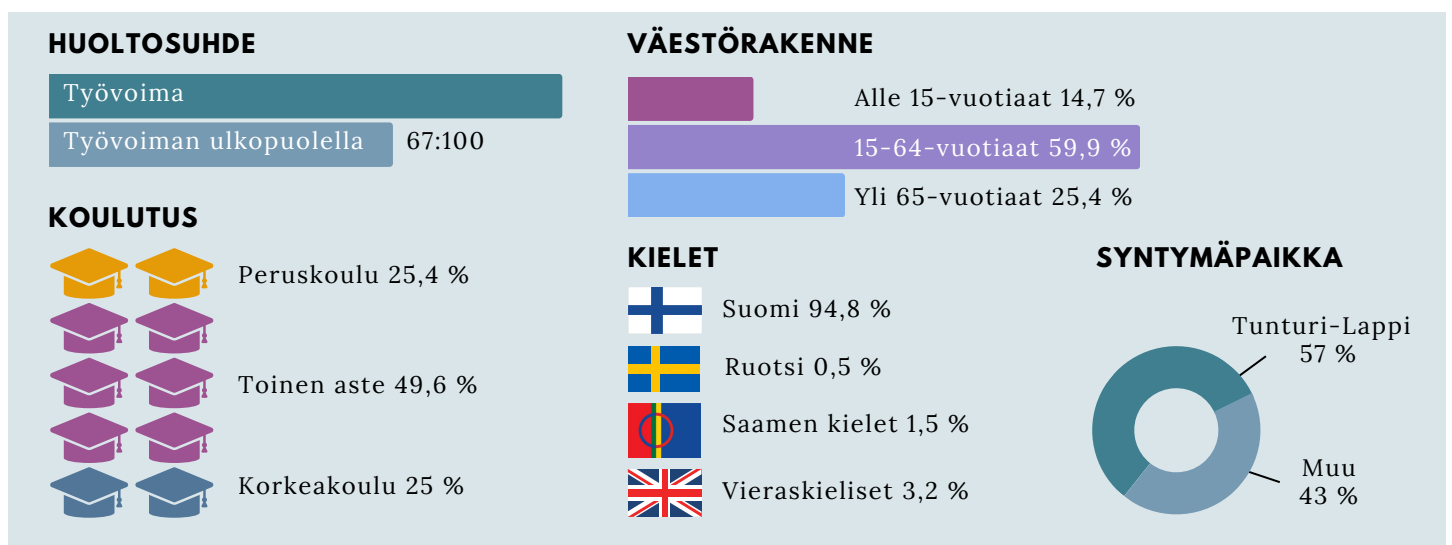
Alueelle muuttava tai täällä vieraileva huomaa nopeasti, että etäisyydet ovat kovin pitkiä. Pitkät etäisyydet ovat Tunturi-Lapissa osa jokaisen elämää, niin hyvässä kuin pahassa. Hyvinä puolina pidetään niiden vahvistamaa **kyläkulttuuria**. Asutus ei ole jakaantunut tasaisesti alueellamme, vaan se on keskittynyt 10-700 henkilön kyliin. Lisäksi etäisyydet mahdollistavat sen, että seutukuntaamme mahtuu sekä koskematon erämaata, luksusmatkailukohteita, poronhoitoa että teollisuutta. Etäisyyksien ja puuttuvien nettiyhteyksien vuoksi **saavutettavuus** on kuitenkin suurin heikkoutemme, etenkin sivukylissä.

Matkailijat ja **kansainvälisyys** ovat osa Tunturi-Lapin arkea. Yritysten kohderyhmien lisäksi jokaisessa yleishyödyllisessä hankkeessa yhtenä hyödynsaajana ovat myös matkailijat, suoraan tai epäsuorasti.

Kansainvälisyyttä alueen arkeen tuo myös Ruotsin ja Norjan kanssa jakamamme rajat. Suomen karttaa katsottaessa seutukuntamme saattaa vaikuttaa olevan syrjässä, mutta paikalliset kokevat sijainnin täysin eri tavalla. Esimerkiksi Tromssaan, Koutokeinoon ja Pajalaan on vain kivenheitto Tunturi-Lapista.

Alueellisia yhtäläisyyksiäkin on enemmän rajanaapureihin kuin muihin kotimaan seutuihin, mikä tarkoittaa myös enemmän **yhteistyön** mahdollisuuksia.

EU-rahoituksia osataan hyödyntää seutukunnassamme hyvin. Tämä johtuu osittain siitä, ettei omia **resursseja** ole riittävästi kaikille kehittämis- ja investointitarpeille sekä osin siitä, että vähähiilisyttä ajavat strategiat sopivat hyvin yhteen paikallisen, luontoa arvostavan väen ajatusmaailman kanssa. Kylissä on totuttu talkoilemaan kehityksen ja elinvoiman eteen jo aikoina ennen EU-hankkeita. Yhteisen hyvän ajaminen saa vapaa-ajan asukkaatkin mukaan talkoisiin ja on tuonut seutukuntaamme jo viisi Vuoden Lappilainen kylä -palkintoa.

Kuva 3. Tunturi-Lapin väestötiedot

LÄHTEET

- Väestöllinen huoltosuhde kunnittain 2021, Tilastokeskus 30.9.2021 (päiv. 26.4.2022)
- Tutkinnon suorittaneiden osuus väestöstä, Tilastokeskus 3.11.2021
- Tunnuksilukuja väestöstä alueittain, 1990-2021, Tilastokeskus 31.3.2022

SWOT-ANALYYSI

Oheiseen taulukkoon on koottu SWOT-analyysi eli Tunturi-Lapin sisäiset vahvuudet ja heikkoudet sekä ulkoiset mahdollisuudet ja uhat. Analyysi on koostettu keväällä 2021 kyliltä kerätyistä tiedoista, kunnille pidetyistä työpajoista, hallituksen työstä sekä avoimessa keskustelutilaisuudessa nousseista asioista. Saamelaisyhteisön SWOT on tehty haastatteleamalla Saamelaiskäräjien edustajia.

VAHVUUDET

Ihmiset - Tunturi-Lappiin tullaan usein luonnon vuoksi, mutta tänne jäädään ihmisten ansiosta. Ihmiset ovat vieraanvaraisia ja suvaitsevaisia.

Kansainvälisyys - Tunturi-Lappi on alueellisesti poikkeuksellinen, sillä se jakaa rajan niin Ruotsin kuin Norjankin kanssa. Lisäksi asukkaista ja yrittäjistä löytyy useita kansallisuuksia.

Kyläkuulttuuri - Asutus on keskittynyt 10-700 asukkaan omaleimaisiin ja eläviin kyliin, jotka kiinnostavat matkailijoita ja muuttoliikennettä.

Puhdas luonto - Tutkitusti maailman puhtain

ilma ja erämaamaisemat halutaan säilyttää ja hyödyntää kestävästi.

Yrittäjyys on Tunturi-Lapissa poikkeuksellisen suosittua ja mahdollistaa erilaiset elämäntyyliä.

Yhteistyö on totuttu tapa toimia sekä kylien sisällä, kuntien välillä että koko maakunnan kesken.

SAAMELAISYHTEISÖN SWOT

- **Elävä, käytännön kulttuuri**
- **Kansainvälisyys**
- **Kyky pärjätä**
- **Lisääntynyt tieto ja ymmärrys**
- **Luontosuhde**
- **Omat elinkeinot**
- **Omavaraisuus**
- **Etnostressi**
- **Kielen ja osaamisen katoaminen**
- **Sukupolvien väliset kuilut**
- **Palveluiden saatavuus omalla äidinkielellä**

- **Etäyhteydet**
- **Kestävän kehityksen yleistyminen**
- **Nuoret**
- **Oikeus ja laki**
- **Tiedon lisääminen entisestään**

MAHDOLLISUUDET

Etäisyydet pitävät kyläkuulttuurin vahvana ja mahdollistavat tilaa monenlaiselle toiminnalle.

Digitalisaatio tuo maailman lähemmäs Tunturi-Lappia ja toisin päin. Se mahdollistaa perinteiden säilyttämisen,

monipuolisen elinkeinoelämän sekä yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemukset.

Ilmasto ja ympäristö Tunturi-Lapissa ovat ainutlaatuisen puhtaita ja turvallisia.

Väestön ikääntyminen lisää aktiivisten eläkeläisten määrää, jotka kehittävät ja ylläpitävät sivukylien toimintoja yksilöinä tai osana yhdistyksiä.

Etätyö ja -opiskelu ovat lisääntyneet viime vuosina radikaalisti. Kulttuurin muutos lisää tasa-arvoa Tunturi-Lapissa työ- ja opiskelumahdollisuuksien kasvaessa.

HEIKKOUEDET

Saavutettavuus - Tunturi-Lapissa on pitkät etäisyydet ja heikko julkinen liikenne. Tiestö on paikoin heikossa kunnossa, erityisesti sivukylillä.

Asuntopula on Tunturi-Lapin kehittymisen pullonkaula. Alueen vetovoima kasvaa jatkuvasti, mutta tänne tulijoille ei löydy pysyvää kotia.

Perinnetiedon ja murteen katoaminen - muuttuneet elinkeinot ja elämäntavat ovat vähentäneet perinnetiedon ja murteen käyttöä.

Resurssit - Tunturi-Lapissa on vähän asukkaita ja kunnilla on pienet resurssit. Sivukylä elävänä

pitävillä yhdistyksillä on usein vain pari aktiivista toimijaa eikä varoja juuri ole.

Työpaikat - Tietyillä aloilla on työvoimapulaa ja toisilla töitä ei ole tarjolla. Työvoiman tarve on vaihtelevaa ja alanvaihto tai uudelleen kouluttautuminen hidasta.

UHAT

Ilmastonmuutos uhkaa Tunturi-Lapin tärkeimpiä elinkeinoja, kuten matkailua ja poronhoitoa. Arkielämässä se lisää mm. tulvia.

Työvoimapula - Osaavaa ja kouluttautunutta työvoimaa

on vaikea saada tulemaan ja jäämään maaseudulle. Työvoimapula vaikeuttaa sekä kunnallisten palveluiden tuotantoa että yritysten kasvumahdollisuuksia.

Maankäytön kiistat voivat aiheuttaa ristiriitoja eri elinkeinon välille sekä estää seutukuntaa kehittymästä esimerkiksi uudisrakentamisen ja uusien reittien osalta.

Pandemiat ja sodat - valtakunnalliset ja kansainväliset kriisit vaikuttavat usein ensimmäisenä matkailuun, josta kuluttajat luopuvat poikkeusoloissa.

4. Kehittämistarpeet

Tunturi-Lapin tulevaisuuden näkymissä ja elinvoimaisuuden lisäämisessä läpileikkaava teema on **digitalisaatio**. Osittain tai kokonaan etänä tuotetut palvelut lisäävät tasa-arvoa maaseudun asukkaille paremman saavutettavuuden myötä. Ne voivat mahdollistaa sivukylillä asumisen pidempään ja parantaa elämänlaatua uusilla työ-, opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksilla. Kuntiin ja kyliin pyritään edelleen houkuttelemaan uusia asukkaita ja paluumuuttajia, jotka voivat pitää kiinni vanhoista tukiverkoistaan etäyhteyksillä ja kokea kotoutumisen helpommaksi. Digitalisaation myötä etäisyyden kokemus pienentyy ja mahdollisuuksien valikoima kasvaa.

Digitalisaation hyödyntämiseksi seutukunnassa tarvitaan jokaisen kotitalouden ja liiketoimintapaikan kattava valokuituverkko sekä lisää osaamista. Valokuituverkkojen rakentamisen edistäminen on LTL ry:n osaamiskärki, johon tulemme edelleen panostamaan. Digiosaamista tulee viedä kyliin, suoraan käyttäjille. Digitaalisiin tuotteisiin ja palveluihin pohjautuvat yritykset ovat paikkariippumattomia, joten niiden sijoittumista alueelle pyritään edistämään ja lisäämään tietoa digitalisaation mahdollisuuksista jokaisella sektorilla.

Pandemiat, sodat ja muut laajat kriisit vaikuttavat usein ensimmäisenä matkailuun, joten tulevaisuudessa panostetaan entistä enemmän elinkeinokentän hajauttamiseen sekä kestävään matkailuun. Sesonkeja pyritään tasaamaan kehittämällä edelleen lumettoman ajan palveluita ja elämyksiä. Digitalisaation vastapainona hyödynnetään seutukunnan autenttisuutta, koskematonta luontoa ja aitoja elämyksiä kestävästi. Jokainen luonnosta elävä yritys panostaa vastuullisuuteen ja vähähiilisiin ratkaisuihin.

Muilla toimialoilla suuria mahdollisuuksia ovat elintarvikkeiden ja luonnontuotteiden jalostusarvon nostaminen kotiseudulla. Luonnosta saatavien raaka-aineiden tuntemus ja arvostus on seutukunnassamme korkealla. Arvopohjainen jalostus, tuotteistus ja brändäys tuovat uusia mahdollisuuksia esimerkiksi poronlihalle, lampaanvillalle ja marjoille. **Ilmaston ja ympäristön** muovaamien luonnonolosuhteiden lisäksi toimialoilla on runsaasti mahdollisuuksia Tunturi-Lapin perinteiden ja tarinoiden esilletuomisessa. Näitä voidaan hyödyntää esimerkiksi käsitöissä, matkailupalveluissa ja luovilla aloilla. Valokuituverkkojen rakentamisen myötä uusia avauksia tullaan näkemään myös TKI-investoinneissa. Vahvat signaalit osoittavat, että tutkimuskentän ja paikallisen elinkeinoelämän yhteistyö tulee konkretisoitumaan. Lisääntynyt **etätyö** tuo seutukuntaan aiempaa enemmän korkeakoulutettua väestöä. Älyteknologiat, arktinen testaus ja tutkimus sekä näitä tukevat palvelut lisäävät elinkeinokentän monipuolisuutta entisestään.

Asuntopula ja seutukunnan vetovoimaisuus luovat tarpeen uusille asumisen muodoille. Erityisesti sivukylillä **väestö ikääntyy** ja uusissakin asukkaissa on runsaasti eläkeläisiä. Kaikkia palveluita ei voida digitalisoida eivätkä kaikki ikääntyneet halua tai voi asua palvelukodeissa. Elämänlaatua lisääviä mahdollisuuksia ovat sivukylien perhekodit, joiden ansiosta kotikylissä voidaan asua pidempään sekä yhteisölliset asumisen muodot, joissa eri ikäiset asukkaat voivat itse lisätä palvelutarjontaa. Perhekotien lisäksi uusia asumisen muotoja voidaan kehittää julkishallinnon ja kolmannen sektorin hankkeissa. Lisäksi tarvetta on yhteiskunnalliselle yrittäjyydelle, joka voi tuoda asumisen lisäksi sivukylille lukemattomia muitakin palveluita.

Suurimpana uhkana luontokeskeiselle seutukunnallemme on **ilmastonmuutos**. Tunturi-Lappi sijaitsee kokonaisuudessaan arktisella alueella, jossa ilmastonmuutos etenee muuta maailmaa nopeammin. Kohoava lämpötila vaikuttaa esimerkiksi porojen elintilaan, matkailun vetovoimaan sekä yksityistalouksiin, muun muassa tulvien muodossa. Seutukunnassa on enimmäkseen mikrokokoisia yrityksiä, jotka voivat kehittää toimintojaan ketterästi yhä kestävämpään suuntaan. Tiedon lisäämistä tarvitaan kuitenkin runsaasti etenkin kotitalouksiin. Erilaisilla rahoituksilla yritysten lisäksi myös kunnat ja yhdistykset voivat edistää sekä ekologista, taloudellista, kulttuurista että sosiaalista kestävyyttä.

Uhkana pidetään myös **maankäytön kiistoja**. Ilman riittävää viestintää, yhteistyötä ja tietoa muiden elinkeinoista ristiriidoilta ei voi välttyä. Seutukunnassa ollaan avoimia erilaisille maankäytön muodoille, kun se tehdään paikallisia kunnioittaen. **Etäisyyksien** ansiosta eri elinkeinot ja omaleimaiset kylät voivat elää rinnakkain. Myös maanomistajuus voi paikoittain vaikuttaa uudisrakennusten ja uusien reittien sijoittumiseen tai toteutumiseen. Tunturi-Lapin kylillä koetuista tarpeista yleisimpiä ovat juuri lähireitit sekä kylätalot ja muut yhteisölliset tilat.

Tunturi-Lapin kylillä kaivataan myös harrastuksia lapsille ja nuorille. Etäharrastaminen on yhä helpompaa, mutta valikoimaa tarvitaan lisäksi paikan päälle. Hyvät muistot lapsuudesta edistävät nuorten jäämistä alueelle tai palaamista mahdollisten opiskelujen jälkeen. Uuden osaamisen tuomisessa seutukuntaamme nähdään vain mahdollisuuksia, esimerkiksi työmarkkinoilla vallitsevan kohtaanto-ongelman nujertamisessa. **Työvoimapula** on kriittinen esimerkiksi matkailualalla, jolla moni osaaja kouluttautui uudelleen tai vaihtoi alaa pandemian aikana. Pitkittyessään työvoimapula nähdään uhkana useiden toimialojen ja koko seutukunnan elinkeinokentän kehittymiselle. Osaamisen lisäämisessä mahdollisuuksia on oppilaitosten lisäksi myös seuroilla, yhdistyksillä ja kunnilla.

MENESTYSTEKIJÄT

Mahdollisuudet & vahvuudet

- Ilmasto ja ympäristö + yrittäjyys
 - Painopiste 2
- Ihmiset + Etäisyydet
 - Painopiste 4
- Väestön ikääntyminen + Kyläkulttuuri
 - Painopiste 4

HEIKKOUEDET VAHVUUKSIKSI

Mahdollisuudet & heikkoudet

- Saavutettavuus + Digitalisaatio
 - Painopiste 1
- Työpaikat + Etätyö ja -opiskelu
 - Painopiste 1
- Perinnetiedon katoaminen + Digitalisaatio
 - Painopiste 2

UHAT HALLINTAAN

Uhat & vahvuudet

- Kansainvälisyys + pandemiat ja sodat
 - Painopiste 2
- Maankäytön kiistat + Yhteistyö
 - Painopiste 3
- Ilmastonmuutos + puhdas luonto
 - Painopiste 3

MAHDOLLISET KRIISITILANTEET

Uhat & heikkoudet - motivaatiota kehittää heikkouksia

- Ilmastonmuutos + työpaikat
- Työvoimapula + asuntopula
- Maankäytön kiistat + Perinnetiedon ja murteen katoaminen
- Pandemiat ja sodat + Resurssit

Kuva 4. Vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien suhde toisiinsa ja strategian painopisteisiin.

5. Kehittämisen painopisteet

Tarinoiden Tunturi-Lapin seuraavaa lukua ovat olleet kirjoittamassa päähenkilöt itse. LTL ry:n paikallisen kehittämisen strategian painopisteet on valittu paikallisista tarpeista lähtien, asukkaita, yrittäjiä ja sidosryhmiä kuunnellen sekä ottaen huomioon Tunturi-Lapin aluetta koskevat laajemmat kehitysnäkymät. Kun kehittämisen resurssit kohdennetaan valittuihin painopisteisiin, ne vaikuttavat laajasti niin hyvinvointiin kuin kylien ja seutukunnan elinvoimaisuuteen. Strategian läpileikkaavia teemoja ovat paikallisuus, innovatiivisuus, saavutettavuus, tasa-arvo, digitalisaatio, kestävä kehitys ja ympäristö.

Strategiassa korostetaan yritysten osalta uudenlaisia ratkaisuja ja kasvun paikkoja. Yleishyödyllisten toimijoiden keskuudessa painotetaan yhteistyö-toimenpiteitä, joilla saadaan vaikuttavia tuloksia aikaan ilman talkootyöuupumusta.

Nousevien elinkeinojen rinnalla seutukunnan suurin elinkeino on edelleen matkailu. Valtaosa matkailualan toimijoista on yhden hengen yrityksiä, joiden taustalla on paikallinen asukas. Panostamalla paikallisten asukkaiden hyvinvointiin tuemme myös matkailua ja muita yrittäjävetoisia toimialoja. Tämä lisää myös tuottavuutta, sillä kun yrittäjä voi hyvin, yritys voi hyvin.

Seuraavilla sivuilla on esitelty Tarinoiden Tunturi-Lappi -strategian neljä painopistettä. Jokaisesta osiosta löytyy myös painopistekohtaiset laadulliset ja määrälliset tavoitteet, esimerkkejä tuettavista toimenpiteistä, kohderyhmät ja hyödynsaajat sekä keskeiset verkostot.

Kuva 5. Strategian painopisteet

LUE LISÄÄ

- Lappi-sopimus eli Lapin maakuntaohjelma
- CAP-suunnitelma eli kansallinen strateginen maaseudun kehittämissuunnitelma
- CAP27 eli EU:n yhteinen maatalouspolitiikka 2023-2027

5.1 SAAVUTETTAVUUTTA LISÄÄVÄ OSAAMINEN

Saavutettavuus nousi SWOT-analyysissä Tunturi-Lapin suurimmaksi heikkoudeksi. Kylien työpajoissa tärkeimpänä ratkaisuna etäisyyksien ylittämiseen pidettiin **digitalisaatiota**. Kylissä on tarvetta uusille palveluille ja ratkaisuille, joita ei löydy paikan päältä sekä uusille ratkaisuille, joilla ikäihmiset voivat asua kylissä pidempään ja maallemuutto helpottuu. Keskeinen mahdollistaja ovat toimivat verkkoyhteydet, minkä vuoksi valokuituverkko tarvitaan jokaiseen lappilaiseen kylään.

Digitaalisten palveluiden hyödyntäminen vaatii osaamisen lisäämistä kylissä. Haluamme lisätä digitaitoja niin työikäisten kuin eläkeläistenkin keskuudessa. Järjestettyjen koulutusten ja kurssien lisäksi pyrimme lisäämään osaamisen jakamista asukkaiden kesken. Esimerkiksi nuoret voivat toimia tukena vanhemmille ja päästä mukaan yhdistystoimintaan oman osaamisen ja kiinnostuksen kohteiden kautta.

Lisääntynyt **etätö ja -opiskelu** ovat tuoneet lisää mahdollisuuksia paikalliselle väestölle, kun etäisyydet eivät ole esteenä. **Työpaikkoja** ja uravaihtoehtoja on saatavilla myös perinteisten alojen ulkopuolella. Ne ovat tuoneet myös uudenlaisia matkailijoita Tunturi-Lappiin. Tämä kulttuurinmuutos vaatii myös uuden oppimista, sekä digitaitojen osalta että uudenlaisten matkailupalveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Tunturi-Lappiin perustetaan jatkuvasti myös uusia yrityksiä ja palveluita, joilla saavutettavuutta voidaan lisätä. Yrittäjäyys on seutukunnassamme poikkeuksellisen suosittua. Tavoitteenamme on lisätä yrittäjyyden houkuttelevuutta ja mahdollisuuksia sekä nykyisten yrittäjien että opiskelijoiden keskuudessa.

1. PAINOPISTEEN LAADULLISET JA MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET

- Palvelut pysyvät alueella yrityskauppojen ja sukupolvenvaihdosten myötä.
- Paikallisille on tarjolla laadukkaita palveluita ympäri vuoden.
- Etäpalvelut tukevat ikäihmisten asumista omissa kotikylissään.
- Sosiaalinen saavutettavuus parantuu.
- Yrittäjyys on selkeä uravaihtoehto nuorille.
- Työllistyminen kotiseudulla parantuu.
- Uusia yhteiskunnallisia yrityksiä 1 kpl
- Uusia palveluita 20 kpl
- Ympäristö- ja ilmastotoimien määrä 1 kpl
- Tuettavien yritysten määrä 10 kpl, joista uusia yrityksiä 5 kpl
- Älykkäät kylät -hankkeiden määrä 1 kpl
- Koulutuksiin osallistuneita 300 hlö

ESIMERKKEJÄ RAHOITETTAVISTA TOIMENPITEISTÄ

- Digitaitojen lisääminen asukkaille
- Yrittäjyyskasvatus
- Etäpalveluiden ja -menetelmien kehittäminen
- Valokuituverkkojen rakentamisen, ylläpidon ja käytön koordinointi
- Yrittäjien ja yritysten taitojen lisääminen
- Palvelumuotoilu ja tuotteistus
- Tekemällä oppiminen
- Elinikäisen oppimisen mallit
- Uudet, saavutettavat palvelut
- Esteettömyyden lisääminen
- Harrastusmahdollisuuksien lisääminen
- Kolmannen sektorin palvelutarjonta
- Tiedon tuottaminen
- Saamenkielisten palveluiden kehittäminen
- Kylien omat kehittämissuunnitelmat
- Palveluiden esilletuonti

KOHDERYHMÄT JA HYÖDYNSAAJAT

- Nuoret
- Opiskelijat
- Palveluntuottajat
- Start-upit
- Kasvupalukat yritykset
- Yritysryhmät
- Ikäihmiset
- Ympärivuotiset asukkaat
- Saamelaiset
- Autottomat
- Yhteiskunnalliset yritykset

KESKEISET VERKOSTOT

- Lappia, REDU ja Saamelaisalueen koulutuskeskus sekä lukiot
- Suomen Seutuverkot ry
- Yrittäjähdistykset
- Kuntien sivistyspalvelut
- LTL ry:n nuorisijaosto
- Lapin AMKin Pohjoinen hyvinvointi ja palvelut -osaamisryhmä
- Lapin yliopisto
- Revontuliopisto ja kansalaisopisto
- Traficom
- Lappilaiset kylä- ja kuntaverkot
- Geologian tutkimuskeskus
- Suomen ympäristökeskus
- Ilmatieteen laitos

LUE LISÄÄ

- Älykkäiden kylien määritelmä Maaseutu.fi-sivustolla
- Lapin yrittäjyyskasvatusstrategia
- ELY-keskuksen rahoitukset valokuituverkkoihin

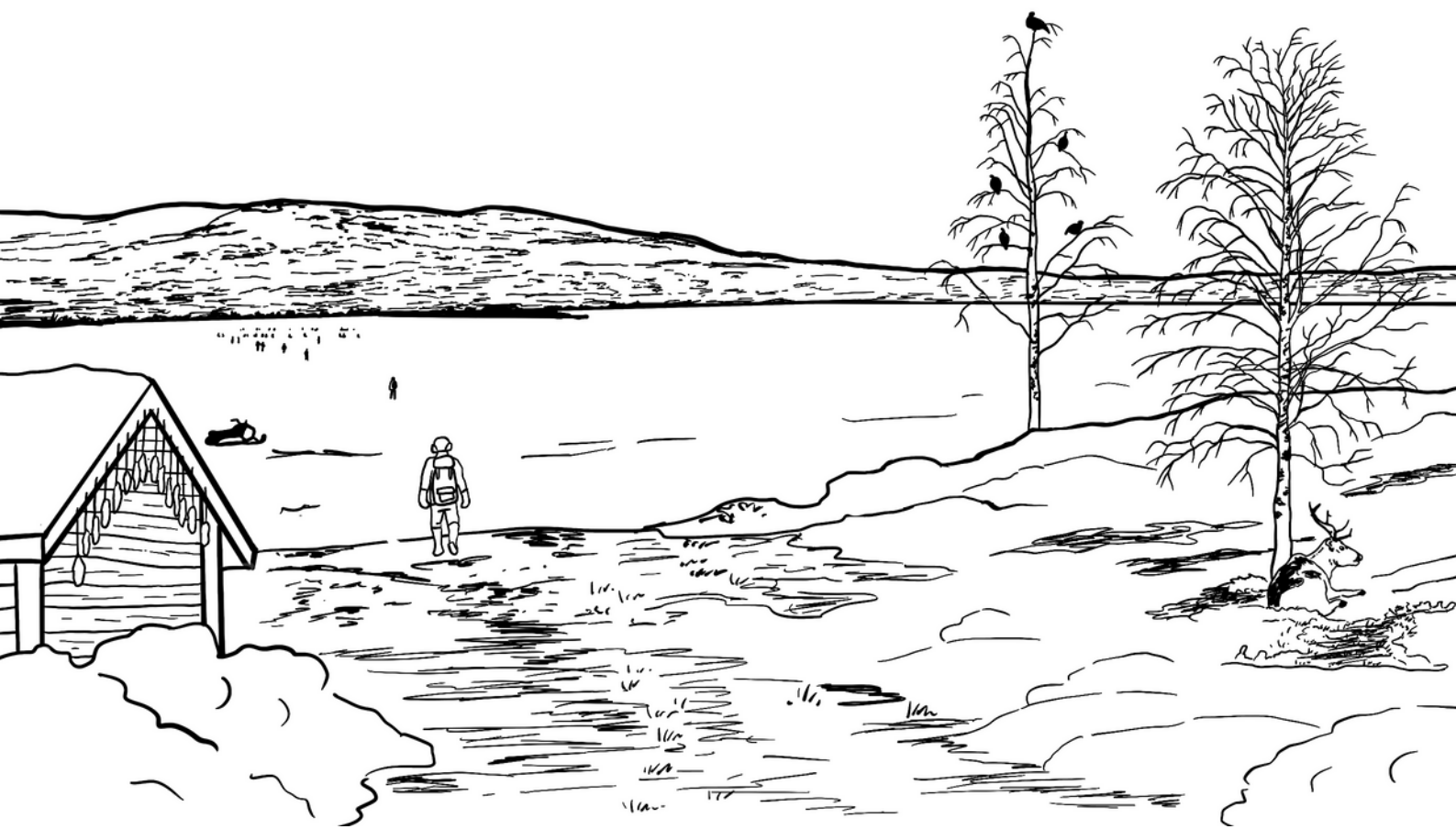
5.2 ARKTINEN VIISAUS JA PERINTEET

Tunturi-Lapin **ilmasto ja ympäristö** sekä paikalliset elämäntyyli luovat otollisen kasvualustan uusille innovaatioille sekä niihin pohjautuvalle **yrittäjyydelle**. Seutukunnassamme on tilaa ja äärimmäisiä luonnonolosuhteita, jotka mahdollistavat tutkimuksen ja tuotekehittelyn. Panostamme innovaatioiden syntymisen edistämiseen sekä uusien käytäntöjen ja toimintamallien luomiseen.

Yritysten kasvun kannalta myös **kansainvälisyys** tuo lisää mahdollisuuksia. Tavoitteenamme on lisätä seutukunnan resilienssikykyä rohkaisemalla yrityksiä TKI-investointeihin ja kansainväliseen kasvuun sekä hajauttamalla elinkeinoelämää matkailun ulkopuolisille toimialoille, joiden kehittäminen tukee kuitenkin myös matkailua. Pohjoiskalotin kattavassa kansainvälisessä toiminnassa saamelaisyhteisöt ovat edelläkävijöitä, joiden kehittämistoimien toteutumista ja hyvien käytäntöjen jakamista tuetaan.

Kehittämisen lisäksi tulevina vuosina vaaditaan myös sopeuttamistoimia, joilla lisäämme huoltovarmuutta ja omavaraisuutta myös **pandemioiden ja sotien** aikana. Älykkäässä sopeutumisessa pyörää ei keksitä uudestaan, vaan oppeja haetaan arktisen alueemme hiiliviisaista perinteistä. Tunturilappilaiset ovat olleet olosuhteiden pakosta sekä oman kekseliäisyytensä ansiosta omavaraisia ja sitkeitä. Saamelaiskulttuureissa näkyy tänäkin päivänä vahvasti luonnon kunnioitus ja sen koskemattomuus.

Seutukuntamme kulttuurit ja kielet sekä murteet ovat keskittyneet vahvasti tekemiseen. Muuttuneet elämäntyyli ovat vähentäneet tarvetta **perinnetiedon** ja kielten käytölle, minkä vuoksi ne ovat vaarassa kadota. Tuemme toimenpiteitä, joilla perinteitä voidaan pitää elävinä ja siirtää seuraaville sukupolville hyödyntämällä esimerkiksi **digitalisaatiota**. Perinne-elinkeinot kaipaavat myös kehittämistä pysyäkseen elinvoimaisina.

2. PAINOPISTEEN LAADULLISET JA MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET

- Yritykset tekevät TKI-investointeja.
- Tutkimustieto on saavutettavaa.
- Tutkimustuloksia kaupallistetaan.
- Yritykset kasvavat kansainvälisesti.
- Saamelaisyhteisöjen kansainväliset toiminnot lisääntyvät ja oppeja jaetaan muillekin.
- Perinteitä ja tapoja jaetaan yhteisöjen kesken.
- Ympäristö- ja ilmastotoimien määrä 2 kpl
- Tuettavien yritysten määrä 10 kpl, joista uusia yrityksiä 3 kpl
- Perinne-elinkeinojen kehittämistoimet 4 kpl
- Tiedonvälityshankkeet 1 kpl
- Kulttuuritoimet 6 kpl
- Älykkäät kylät -hankkeiden määrä 1 kpl

ESIMERKKEJÄ RAHOITETTAVISTA TOIMENPITEISTÄ

- Maaseudun hiiliviisaat perinteet
- Perinne-elinkeinojen investoinnit ja kehitys
- Perinteiden siirtäminen seuraaville sukupolville
- Tuotekehittely
- Arktinen testaus
- Älykkäät sopeutumistoimet
- Kylien tarinoiden ja perinteiden taltiointi
- Luovien alojen investoinnit ja kehitys
- Yleishyödylliset perinteitä, tapoja ja murrettaylläpitävät investoinnit
- Kulttuuritoimet
- Tutkimuslaitosten ja paikallisten toimijoiden yhteistyö

KOHDERYHMÄT JA HYÖDYNSAAJAT

- Paikallisväestö
- Uudet asukkaat
- Perinne-elinkeinojen harjoittajat
- Luovien alojen yritykset
- Taide- ja kulttuuritoimijat
- Paliskunnat
- Saamelaiset
- Maatalouden tuottajat
- Teknologiayritykset
- Museot ja kirjastot
- Eri kieliryhmät

KESKEISET VERKOSTOT

- Tunturi-Lapin Kehitys ry
- Kuntien kulttuuripalvelut
- Paliskunnat
- Paliskuntain yhdistys
- Lapin AMKin Arktiset luonnonvarat ja talous-osaamisryhmä
- Luonnonvarakeskus
- ProAgria
- Korkeakoulut
- Helsingin yliopisto, Kilpisjärven biologinen tutkimusasema
- Turun yliopisto, Tulevaisuuden tutkimuskeskus
- Saamelaisyhdistykset ja Saamelaisalueen koulutuskeskus
- Saamelaiskäräjät
- Pohjois-Ruotsin Leader-ryhmät
- Tornionlaakson Neuvosto
- Pohjoiskalotin Rajaneuvonta

LUE LISÄÄ

- Maailman puhtain innovaatioympäristö, Whenever You Need Extreme -hanke
- Kulttuuriperintö voimavarana kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvälle elämälle : Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi 2022-2030 -julkaisu

5.3 KESTÄVÄT RATKAISUT

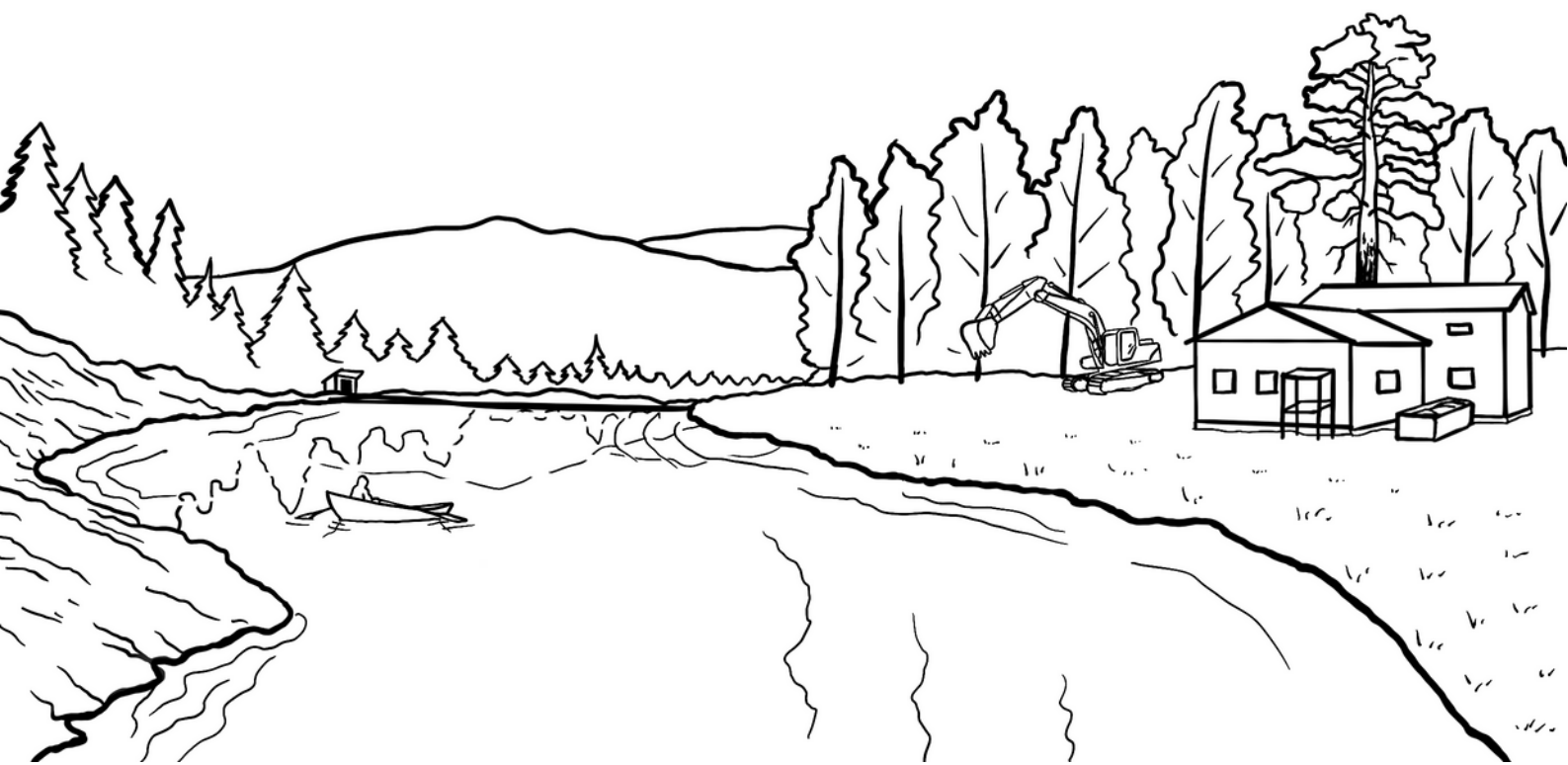
Kestävillä ratkaisuilla luomme Tunturi-Lapista seutukuntaa, jossa on tilaa paikallisille elämäntyyleille ja ilmastonmuutoksen hillinnälle, rakennetulle ympäristölle ja erämaalle, paikallisille ja matkailijoille sekä perinne-elinkeinoille ja uusille innovaatioille. Avoimella keskustelulla ja **yhteistyöllä** luotu kestävä **maankäyttö** torjuu myös **kiistoja** eri osapuolten välillä.

Puhdas luonto ja sen arvostaminen on Tunturi-Lapin vahvuus, joka halutaan säilyttää. Paikallinen väestö elää luonnon kanssa ja saa jopa elantonsa siitä, mikä motivoi **ilmastonmuutoksen** hillintä- ja sopeuttamistoimiin. Ekologisen kestävyuden edistämiseksi tuemme energia- ja resurssitehokkaita investointeja. Niiden ympäristövaikutusten arviointiin tarvitaan vahvaa yhteistyötä viranomaisten kanssa.

Taloudellisessa kestävydessä haetaan ratkaisuja yhdistysten toimintaedellytysten parantamiseen. Myös yritysten osalta uusien tuotteiden ja palveluiden tukemisessa tavoitellaan parempia liikevoittoja, joilla liiketoiminta kestää tulevatkin haasteet.

Haluamme luoda Tunturi-Lapista hyvän paikan elää kaikille vauvasta vaariin. Edistämme sosiaalista kestävyttä huomioimalla alueen kaikki asukkaat sekä pitämällä kiinni vieraanvaraisuudesta, suvaitsevaisuudesta ja tasa-arvosta. Edistämme myös kulttuurista kestävyttä pitämällä kiinni paikallisuudesta ja opettamalla sitä vierailijoillekin. Kulttuuri voi myös toimia muutosvoimana kaikille kestävyystavoitteille.

Kestävän matkailun osalta panostetaan lumettoman ajan palveluihin, etätyömatkailuun, kestävään liikkumiseen ja pyöräilymatkailuun sekä kylä- ja kulttuurimatkailuun. Tavoitteena on pidentää matkailijoiden viipymiä ja lisätä ympärivuotisuutta, kestävästä liikkumisesta, matkailuyritysten resilienssikykyä sekä yhteistyötä paikallisten kanssa. Kestävyys ja vastuullisuus ovat matkailussa vielä kilpailuvaltteja, mutta tavoitteemme on saada nämä arvot oletuksena jokaiseen matkailuyritykseen.

3. PAINOPISTEEN LAADULLISET JA MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET

- Yhdistysten toimintaedellytykset parantuvat.
- Hyvinvointi ja osallisuus lisääntyvät.
- Kestävän kehityksen osaaminen kasvaa.
- Yhteisöjen ja yksilöiden hiilijalanjälki pienenee.
- Kylien omavaraisuus kasvaa.
- Seutukunnan huoltovarmuus parantuu.
- Matkailu rikastaa paikallista elämää ja se toteutetaan paikallisia kunnioittaen.
- Tuettavien yritysten määrä 10 kpl, joista syntyneitä uusia yrityksiä 4 kpl
- Ympäristö- ja ilmastotoimien määrä 6 kpl
- Koordinoivat hankkeet 2 kpl
- Kylätalojen remontit 4 kpl
- Maisemanhoitotoimenpiteet 5 kpl
- Älykkäät kylät -hankkeiden määrä 1 kpl

ESIMERKKEJÄ RAHOITETTAVISTA TOIMENPITEISTÄ

- Vähähiiliset ratkaisut
- Kylätalojen energiatehokkaat remontit
- Yritysten ympäristöystävälliset investoinnit
- Yhdistysten talouden kehittämismallit
- Ajassa kestävät investoinnit
- Osallisuutta lisäävät toimet
- Hyvinvoinnin edistäminen
- Ikäihmisten inhimillisen elämän mahdollistavat toimet
- Sosiaalisen inklusion toimet
- Perinnemaisemien ja -rakennusten hoito
- Kylien kestävyysuunnitelmat, sis. infran kehittämissuunnitelmat
- Kestävän liikunnan investoinnit ja kehitys, esim. pyörämatkailu
- Paikallista kulttuuria kunnioittavan matkailun kehitys
- Yhteistyötoimet paikallisten asukkaiden ja matkailuyritysten välillä

KOHDERYHMÄT JA HYÖDYNSAAJAT

- Lapset ja nuoret
- Luontoliikkujat ja retkeilijät
- Kylätalojen käyttäjät
- Ikäihmiset
- Matkailuyritykset
- Matkailijat
- Yhdistykset
- Kunnat
- Heikommassa työmarkkina-asemassa olevat
- Maahanmuuttajat
- Maan- tai metsänomistajat

KESKEISET VERKOSTOT

- Kyläyhdistykset
- Kuntien rakentamis-, kaavoitus- ja ympäristöpalvelut
- ELY-keskus
- AVI
- Matkailuorganisaatiot
- Metsähallitus
- Lapin liitto
- Kunnalliset vammais- ja vanhusneuvostot
- Metsänhoitoyhdistykset
- Riistanhoitoyhdistykset
- Kulttuuritoimijat

LUE LISÄÄ

- Kestävän kehityksen globaali toimintaohjelma Agenda2030
- ELY-keskuksen rahoitukset vesihuollon investointeihin ja muuhun perusinfraan
- ELY-keskuksen avustus pientalon öljylämmityksestä luopumiseksi
- Kohti kestävästä arkkitehtuurista: Suomen arkkitehtuuripoliittinen ohjelma 2022-2035
- Euroopan vihreän kehityksen ohjelma Green Deal

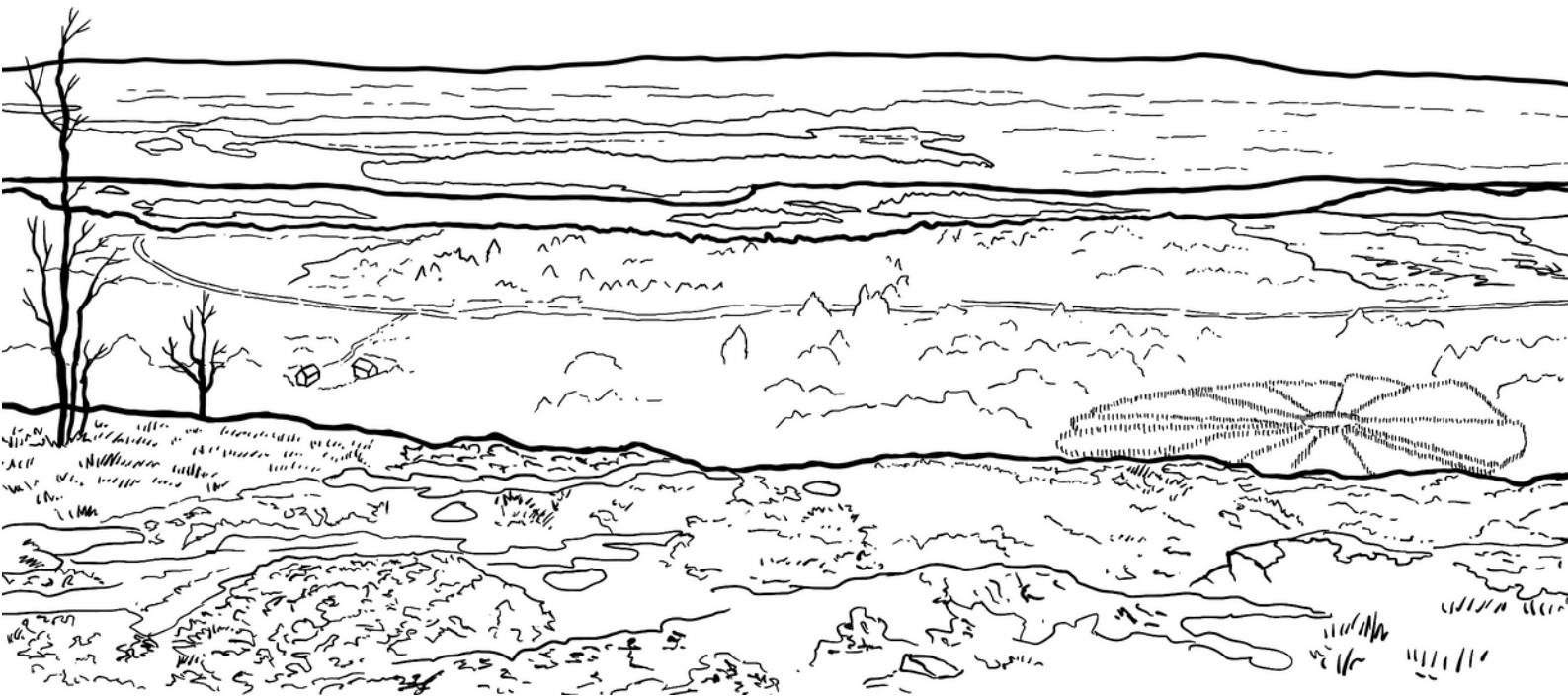
5.4 LIIKETTÄ KYLIIN

Tunturi-Lapin **ihmiset** ja **etäisyydet** ovat pitäneet sivukylät asuttuina ja elävinä, vaikka kyläkouluja ja -kauppoja on suljettu. Talkoolaiset pitävät sivukylät vireinä ja kehittyvinä, joten heidän hyvinvointiinsa halutaan satsata. Talkoolaisten määrä ja yhdistysten rahalliset resurssit ovat monessa kylässä pieniä, joten painotamme kylien välisiä yhteistyötoimenpiteitä. Tarkoituksena on jakaa vastuutehtäviä sekä ottaa tiloja, harrastuspaikkoja ja -välineitä yhteiskäyttöön naapurikylien kesken.

Monia asioita tulevaisuudesta ei voi ennustaa, mutta väestörakenne on yksi tunnettu asia. **Väestön ikääntyminen** tuo lisää mahdollisuuksia **kyläkultuurin** kehittymiseen. Juuri eläkkeelle jääneet henkilöt ovat seutukuntamme uusi luova luokka, jolla on työelämästä hankittua tuoretta osaamista, uusia ideoita ja intoa toteuttaa niitä.

Panostamalla kylien palveluihin ja harrastus- sekä liikuntamahdollisuuksiin lisäämme yhteisöllisyyttä sekä paikallisten ja matkailijoiden viihtyvyyttä. Pyrimme tuomaan esiin tunturilappilaisten kylien vetovoiman ja sen myötä lisäämään asukkaiden vierailuja muissa alueen kylissä. Samoilla toimilla lisäämme kylien pitovoimaa. Pieninfrastruktuurin kehittämishankkeissa pyritään myös lisäämään hyvien käytäntöjen ja toimintamallien jakamista sekä alueen sisällä että alueiden välillä.

Sivukylissä elanto hankitaan usein monista virroista. Pyrimme lisäämään liike-elämää kyliin tukemalla paikallisesti toimivia yrityksiä. Osa-aikainen yrittäjyys voi alueellamme tarkoittaa sesonkiluonteista toimintaa tai palkkatyön ohella harjoitettavaa yrittäjyyttä.

4. PAINOPISTEEN LAADULLISET JA MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET

- Ihmisten välinen yhteistyö ja luottamus lisääntyvät
- Yhteisöllisen toiminnan mahdollisuudet parantuvat
- Sivukylien harrastusmahdollisuudet parantuvat
- Alueen sisäinen liikkuminen kasvaa.
- Kylien välinen yhteistyö kasvaa
- Kylätalojen käyttöaste kasvaa
- Matkailu rikastaa paikallisten elämää ja sitä kehitetään paikallisia kunnioittaen
- Tuettavien yritysten määrä 30 kpl, joista uusia yrityksiä 10 kpl
- Ympäristö- ja ilmastotoimien määrä 3 kpl
- Älykkäät kylät -hankkeiden määrä 1 kpl
- Uudet sisällöt reiteille 4 kpl
- Reittien parannustoimet 6 kpl

ESIMERKKEJÄ RAHOITETTAVISTA TOIMENPITEISTÄ

- Reitistöjen konkreettiset parannukset
- tarinat, info ja muu sisältö reiteillä ja retkikohteissa
- Terveyttä ja hyvinvointia tukevien kohteiden kehittäminen, esim. luontopolut, lähi-liikuntapaikat, uimarannat ja leikkipaikat
- Sivukylien harrastustoiminnan kehittäminen
- Liikunta- ja harrastusvälineet
- Kylätalojen, laavujen ja kokoontumistilojen kehittäminen
- Kotouttamismallien kehittäminen
- Sivukylien vierailukohteet ja nähtävyydet
- Sivukylien majoituskapasiteetti
- Kylien viestintä- ja markkinointitoimet
- Yhteiskunnallisten yritysten kehittäminen
- Kylien pieninfra

KOHDERYHMÄT JA HYÖDYNAAJAT

- Lapsiperheet
- Nuoret
- Sivukylien asukkaat
- Talkoolaiset
- Koko väestö ja kunnat
- Paikallisyhteisöt
- Osa-aikaiset yrittäjät
- Sivukylien yrittäjät
- Kylämatkailijat
- Vapaa-ajan asukkaat
- Urheilijat ja liikunnasta kiinnostuneet
- Uusi luova luokka

KESKEISET VERKOSTOT

- Lappilaiset kylät ry
- Kylien neuvostot
- Kuntien rakentamis-, kaavoitus- ja ympäristöpalvelut
- ELY-keskus
- AVI
- Matkailuorganisaatiot
- Lapin liitto
- Maaseutuverkosto
- Urheiluseurat
- Revontuliopisto ja kansalaisopisto

LUE LISÄÄ

- ELY-keskuksen rahoitukset uusiin reitteihin
- Kuntien polttoaineavustukset moottorikelkkareittien ylläpitoon
- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma

6. Rahoitussuunnitelma

CAP-RAHOITUS

Myönnetty Leader Tunturi-Lappi ry:n CAP-rahoitus strategiaa toteuttaviin toimiin vuosille 2023-2027 on yhteensä 3 673 333,00 euroa. Tämä sisältää kuntarahalla, joka jakautuu Tunturi-Lapin neljän kunnan kesken asukasluvun perusteella seuraavasti: Enontekiö 13 %, Kittilä 44,5 %, Kolari 26,5 % ja Muonio 16 %. Rahoitustarve on laskettu painopisteittäin sen mukaan, minkälaisia tarpeita potentiaalisilla

tuensaajilla on ja minkä kokoisia kunkin painopisteen toimenpiteet kustannusarvioltaan ovat. Myönnettävien rahoitusten lisäksi strategiaa toteutetaan toimintarahalla, jonka osuus on 20 % rahoituskehyksestä. Yksityisen rahoituksen osuudelle kokonaisrahoituksesta on asetettu tavoitteeksi 35 %. Sama määrä on toteutunut aiemminkin ahkerien talkoolaisten ja yritysten omarahoitusosuuksien ansiosta.

	EU (43 %)	Valtio (37 %)	Kunnat (20 %)	Julkinen rahoitus yhteensä (€ ja %)	Yksityinen rahoitus (tavoite)	Kokonaisrahoitus yhteensä
Painopiste 1: Saavutettavuutta lisäävä osaaminen	236 929,98 €	203 869,98 €	110 199,99 €	550 999,95 €, 15 %	296 692,28 €	847 692,23 €
Painopiste 2: Arktinen viisaus ja perinteet	315 906,64 €	271 826,64 €	146 933,32 €	734 666,60 €, 20 %	395 589,71 €	1 130 256,31€
Painopiste 3: Kestävät ratkaisut	394 883,30 €	339 783,30 €	183 666,65 €	918 333,25 €, 25 %	494 487,13 €	1 412 820,38€
Painopiste 4: Liikettä kyliin	631 813,28 €	543 653,28 €	293 866,64 €	1 469 333,25 €, 40 %	791 179,42 €	2 260 512,62 €
Strategiaa toteuttavat toimet yhteensä	1 579 533,19 €	1 359 133,21 €	734 666,60 €	3 673 333,00 €, 100 %	1 977 948,54 €	5 651 281,54 €
Toimintaraha	375 533,19 €	323 133,21 €	174 666,60 €	Yht. 873 333,00 €, 20 % kehyksestä	-	-

Taulukko 1. Rahoitussuunnitelman jakautuminen painopisteisiin ja toimintarahaan.

MUUT RAHASTOT

LTL ry on kokenut EAKR- ja ESR-rahoitteisten hankkeiden toteuttaja. Näitä rahastoja sekä uutena mahdollisuutena JTF-rahoitusta tullaan hyödyntämään jatkossakin strategian toteuttamiseen myös siinä tapauksessa, että CAP-rahoitus jää haettua pienemmäksi. Tulevalla ohjelmakaudella tähtäämme lisäksi kv-rahoituksiin. Syöttöjä esimerkiksi Interreg Aurora -ohjelmaan on tullut valokuituverkkojen yhteistyöstä sekä seutukunnan kestävän kehityksen hankevalmistelusta.

Alueen toimijoita ohjataan hyödyntämään mahdollisuuksien mukaan myös muita rahastoja Leader-tuen lisäksi. Tuenhakijoilta löytyy jo kokemusta esimerkiksi Suomen Kulttuuri-rahastosta, Taiteen edistämiskeskuksen rahoituksista, ministeriöiden suorista rahoituksista ja Erasmus-ohjelmista. Yritysten osalta hakijoita ohjataan myös Business Finlandin, Finnveran, bisnesenkeliin, pankkien ja suorien EU-rahoitusten palveluiden piiriin.

7. Toimeenpanon kuvaus

7.1 AKTIVOINTI

Uusien tuenhakijoiden aktivoinnissa parhaaksi tavaksi ovat osoittautuneet rahoitusesitykset oppilaitoksissa sekä johdonmukainen viestintä sähköisissä kanavissa ja perinteisissä medioissa. Lisäksi rahoitettujen hankkeiden oma viestintä herättää usein kiinnostusta muissa. Näiden ohella aktivointia toteutetaan myös koordinoivissa hankkeissa, jotka poikivat usein pienten toimijoiden omia hankkeita.

Yritysten osalta olemme tavoittaneet eniten investointi- tai kehittämiskyisiä yrityksiä, jotka ovat itse meihin yhteydessä joko suoraan tai SYP-verkoston kautta. Pelkkänä korvana -yritysverkoston kautta tietoa mahdollisuuksista ovat saaneet myös sellaiset yritykset, joilla rahoitustarve ei ole ajankohtainen. Innovatiivisuuden edistämiseksi tällaista tiedotusta sekä yrityskehittämisen systemaattista harjoittamista tehdään jatkossa lisää.

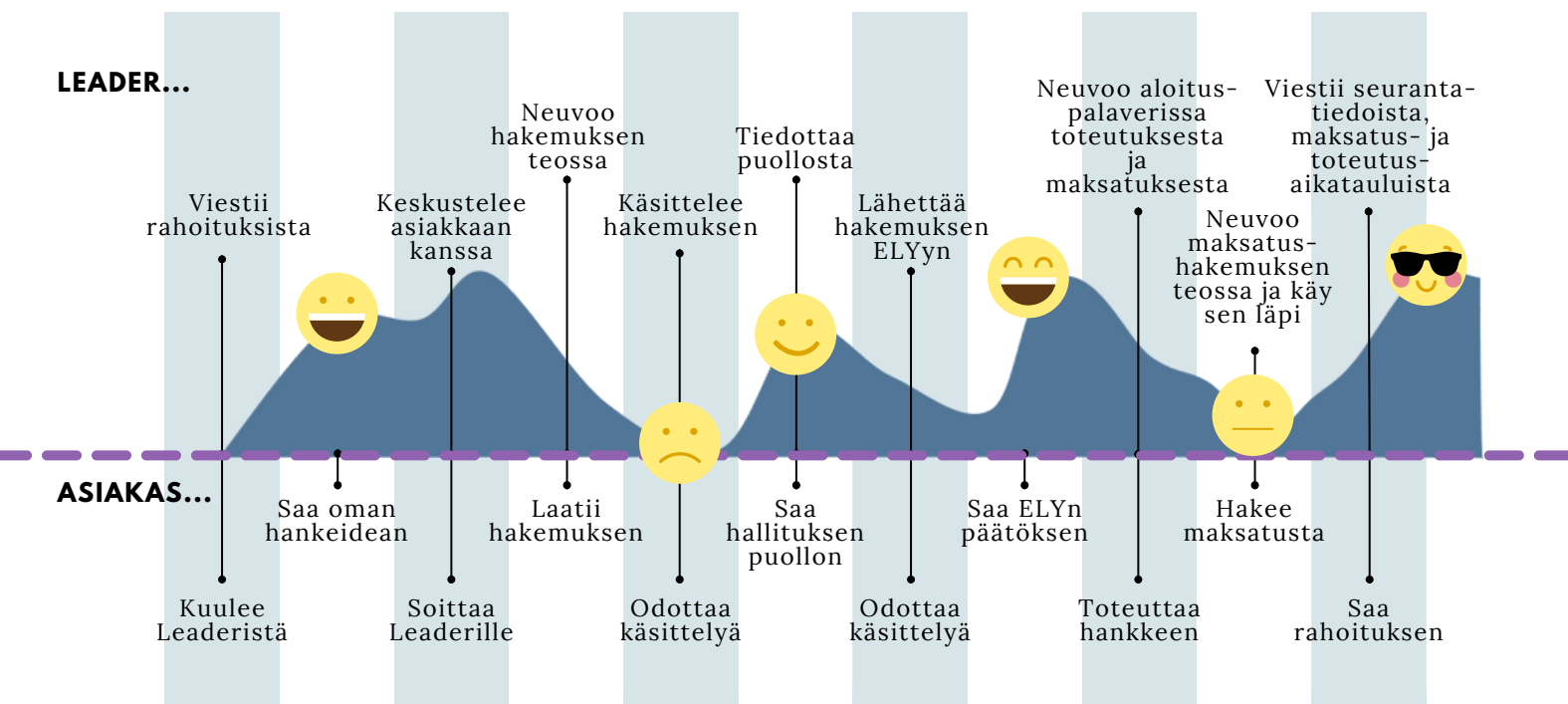
Yhdistystoimijoiden aktivoimista, yhdistysten toimintamahdollisuuksien parantamista ja tukimahdollisuuksien tiedotusta kehitetään edelleen. Viestinnässä ja hankkeiden sisällöissä kiinnitetään erityistä huomiota nuorisoon, jotka ovat merkittävässä roolissa yritysten sukupolvenvaihdoksissa sekä yhdistystoiminnan jatkuvuudessa.

7.2 VIESTINTÄ

LTL ry:n vakiintuneita viestintäkanavia ovat Facebook- ja Instagram-tilit, yhdistyksen omat nettisivut sekä paikallislehdet. Hankkeiden omassa viestinnässä kokeiluja on tehty esimerkiksi podcastien muodossa. Viestinnän resurssit ovat aina olleet liian pienet tarpeeseen nähden, mutta tehokkuutta pyritään lisäämään hyödyntämällä Maaseutuverkoston ja Lappilaiset Kylät ry:n materiaaleja sekä yhdistämällä toimintoja Lapin Leadereiden kesken.

Viestinnän tarkoituksena on tiedottaa Tunturi-Lapin toimijoita erilaisista rahoitus-, kehitys- ja verkostoitumismahdollisuuksista, tapahtumista ja Leader-toiminnan vaikutuksista. Viestinnällä tavoitellaan muiden toimijoiden kanssa verkostoitumista, tiedonvälityksen ja osaamisen kehittymistä sekä kylätoiminnan ja yhteisöllisyyden kasvua. Viestinnän mittareita ovat koulutusten, tiedotus- ja esittelytilaisuuksien osallistujamäärät, some-seuraajat, verkkosivujen vierailijat sekä julkaistun materiaalin määrä, mukaan luettuna lehtiartikkelit.

Kuva 6. Leader-ryhmän tehtävät asiakaspolun eri vaiheissa.

7.3 YHTEISTYÖ JA VERKOSTOITUMINEN

LTL ry:n kaikki toiminnot sisältävät yhteistyötä erilaisten sidosryhmien, kuten kuntien, potentiaalisten tuenhakijoiden ja viranomaisten kanssa. Paikallistasolla tiivistä yhteistyötä tehdään kunnat, oppilaitokset ja muut kumppanit kattavan SYP-verkoston, LTL ry:n oman nuorisajaoston sekä yhdistysten kanssa. Isomman alueen näkemystä tuovat esimerkiksi Maaseutuverkosto, Suomen Kylät, Lapin liitto, toimialaklusterit ja lappilaiset älykkään erikoistumisen klusterit.

Lapin viisi Leader-ryhmää eli Leader Lappi jatkaa vahvaa yhteistyötä säännöllisillä kokoontumisilla ja yhteisillä hankkeilla. Tällä ohjelmakaudella yhteistyö keskittyy kansainvälistymiseen, älykkäät kylät -teemaan sekä ympäristöön ja maisemanhoitoon. Haemme esimerkkejä älykkäistä kylistä muualta Euroopasta ja vaihdamme tietoa siitä, mitä älykkyys voi kylille tarkoittaa. Tieto tuodaan Lapin maaseudulle, jotta Lapissa voidaan kehittää toimintaa entistä älykkäämmäksi. Samalla lappilaisten kylien toimintamalleja voidaan esitellä kansainvälisille kumppaneillemme. Kansainvälisessä toiminnassa voimme samalla hyödyntää tehokkaasti koko kansainvälistä Leader-verkostoamme.

Koko Lapin maaseutua yhdistää arvokas kulttuuriympäristö, jota halutaan vaalia. Myös kylien rakennettujen ympäristöjen viihtyvyyttä on tärkeä ylläpitää. Ihmisille on tärkeää tuottaa ymmärrettävässä muodossa tietoa siitä, millaisia tukia ympäristön- ja maisemanhoitoon on tarjolla eri rahastoista.

Saamelaiden kotiseutualue eli Sápmi yltää Tunturi-Lapin lisäksi Leader Pohjoisin Lappi ry:n alueelle. Teemme yhteistyötä tukemalla saamelaiskulttuurien toimintaa sekä hakemalla uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja kasvun paikkoja saamelaisryittäjille Pohjoismaisesta yhteistyöstä.

7.4 HALLINTO

LTL ry:llä on kaksitoista hallituksen jäsentä ja kaksitoista varajäsentä. Kaikista seutukunnan kunnista on kolme varsinaista jäsentä: julkishallinnon edustaja, yritysten ja yhdistysten edustaja sekä maaseudun asukas. Varajäsenet valitaan myös kolmikannan mukaisesti. Jäseniä pyritään aina saamaan hajautetusti laajan seutukunnan joka puolelta. Seutukunnan pienen väkiluvun vuoksi on tavallista, että yksi henkilö on mukana monessa eri yhdistyksessä ja tieto siirtyy luonnollisesti.

LTL ry:n hallitus on nuorekas ja omaa toimintaansa jatkuvasti kehittävä. Nuorille ei ole omaa kiintiötä, mutta asenne on nuoria osallistava. Vuonna 2021 perustettiin LTL ry:n oma nuorisajaosto, jonka tehtävänä on antaa lausunto Nuorisoleader-hankkeista ja muista nuoria koskettavista aiheista.

Yhdistyksessä on kaksi työntekijää toimintarahalla: toiminnanjohtaja ja hankeneuvoja. Toimintarahalla lisäksi yhdistys hallinnoi useita hankkeita, jolloin palkkakustannusten riittävyys voidaan varmistaa. Toiminnanjohtajan ja hankeneuvojan ajasta noin 20 % kuluu muuhun kuin toimintarahatyöhön.

Yhdistyksen kirjanpito on ulkoistettu. Omana työnä seurataan taulukoilla myöntövaltuuksia, hankebudjetteja sekä yhdistyksen varoja. Kuntarahat neuvoteltiin syksyllä 2020 seuraaville seitsemälle vuodelle. Mahdolliset ylijäävät kuntarahat voidaan käyttää strategian toteuttamiseen. LTL ry:n palveluksessa on vakituisten työntekijöiden lisäksi vaihtelevasti myös hanketyöntekijöitä.

LUE LISÄÄ

- Maaseutuverkoston toiminnan esittely
- Suomen Kylät ry:n kotisivut
- Lapin toimialaklusterit
- Lapin älykkään erikoistumisen klusterit

8. Seuranta ja arviointi

Strategian toimeenpanee Leader Tunturi-Lappi ry toiminnanjohtajan vetämänä. Hänen apunaan aktiivoinnissa toimii hankeneuvoja. Strategian toteutumista seurataan LTL ry:n henkilöstön ja hallituksen toimesta tässä strategiassa esitetyillä painopistekohtaisilla laadullisilla ja määrällisillä tavoitteilla. Strategian operatiivisesta toimeenpanosta vastaa Leader-ryhmä, mutta välillisesti toimeenpanoa tehdään myös monen sidosryhmän toimesta. Tuensaajat vastaavat omalta osaltaan käytännön kehittämistoimista. LTL ry:n henkilöstö ohjaa hankkeiden valmistelua ja seuraa niiden toteutumista. Heidän vastuullaan on myös talouden seuranta ja huolehtiminen rahoituksen toteutumisesta eri rahoituslähteistä.

LTL ry:n toiminnan laatu perustuu hallituksen ja henkilöstön avoimuuteen, joustavuuteen ja tehokkuuteen. Hankkeet käsitellään nopeasti ja asiakkailta ja sidosryhmiltä saatavan palautteen perusteella toimintaa kehitetään jatkuvasti. LTL ry toteuttaa säännöllisesti asiakas-tyytyväisyyskyselyitä ja kerää asiakkailta palautetta toiminnastaan hankkeiden päätyttyä.

Sisäisiä prosesseja ja toiminnan tehokkuutta ohjaa laatukäsikirja, jossa on kuvattu henkilöstön toimenkuvat, työtehtävät ja vastualueet. Laatukäsikirja sisältää tietoa rutiineista ja prosesseista sekä hallitus-työskentelystä. Se luo pelisäännöt yhdistyksen ja sen henkilöstön toiminnalle.

Toimintaryhmä raportoi toiminnastaan säännöllisesti viranomaisille annettujen ohjeiden mukaisesti. Lisäksi valmistellaan strategian etenemistä seuraava toimintakertomus vuosittain. Oma seuranta tehdään painopisteiden toteutumisesta jokaisen tukipäätöksen jälkeen.

Strategian toteuttaminen tapahtuu käytännössä myönnettävien rahoitusten kautta, joten suurin riski strategian toteutumisessa on sidontakehyksen ja toimintarahan väheneminen nykyisestä. Rahoitusten riittämiseksi LTL ry hakee rahoitusta omiin hankkeisiin, joilla voidaan luoda verkostoja, toimintamalleja ja ohjeita. Näiden hankkeiden avulla tuenhakijoiden omat hankkeet voidaan toteuttaa kustannustehokkaammin.

Riskinä nähdään myös se, että jokin strategian painopiste korostuu suhteettoman paljon tavoitteisiin nähden. Riskiä hallitaan tarkastelemalla painopisteiden toteutumista jokaisen tukipäätöksen jälkeen. Heikommin toteutuvia painopisteitä voidaan edistää avaamalla rahoitushakuja kohdistetusti ja tiedottamalla aktiivisemmin.

Tuensaajien hankkeissa suurimmat riskit ovat kustannusarvioltaan suurimmissa hankkeissa. Näille hankkeille asetetaan ohjausryhmät, joissa LTL ry:n toiminnanjohtaja on jäsenenä. Näin voidaan seurata hankkeiden toteutumista säännöllisesti myös raporttien ja lukujen takaa. Suurimmissa hankkeissa kiinnitetään erityistä huomiota pysyvyyteen sekä tulosten leviämiseen muille toimijoille.

Yrityshankkeiden osalta riskit ovat tavanomaisia liiketoiminnan riskejä, joita ei voida poistaa. Hankkeissa pyritään joustavuuteen lainsäädännön puitteissa ja haetaan ensisijaisesti muita ratkaisuja kuin tukien peruminen tai takaisinperintä. Seutukuntamme yrittäjät ovat ketteriä ja koronapandemia osoitti, että heiltä löytyy myös resilienssikykyä ja tulevaisuus näyttää kaiken kaikkiaan toiveikkaalta myös ohjelmakauden 2023-2027 osalta.